

Roxane

A Rainy Day in New York

In deze meest recente film van Woody Allen vertrekt de jonge journaliste Ashleigh met haar vriend Gatsby naar Manhattan, om de bekende en door haar zeer bewonderde regisseur Pollard te interviewen. Maar het wordt niet het romantische weekend dat het tweetal voor ogen heeft. De regisseur bevindt zich in een enorme depressie en neemt Ashleigh na het interview mee op een trip door New York, waarop Gatsby besluit familie en kennissen op te zoeken. Dit leidt tot problemen als hij zich verplicht moet melden op een feestje van zijn moeder. *A Rainy Day in New York* is niet meer van de diepgang waarmee Allen bekend is geworden, maar wel een leuke en onderhoudende film. Want ineens heeft hij iemand nodig die de rol van Ashleigh moet overnemen. Veel leuke sfeerbeelden van New York en genoeg vaart om boeiend te blijven. Deze film kan zeker getoond worden in de klas en is vanaf de eerste klas bruikbaar.

***A Rainy Day in New York* – verkrijgbaar op dvd**

Het geheime dagboek van Hendrik Groen, seizoen 2

Deze serie is gebaseerd op de zeer succesvolle boeken van Hendrik Groen (pseudoniem van Peter de Smet). Hendrik heeft een jaar lang niet kunnen schrijven na de dood van z'n geliefde Eefje. Het beetje glans dat Omanido (Oud maar niet dood) nog aan zijn leven gaf, was verdwenen. Maar wanneer Hendrik Eefjes oude computer krijgt, komt de energie weer terug. En samen met zijn oude lotgenoten besluit hij ook Omanido nieuw leven in te blazen. Directrice Stelwagen lijkt nogal wat plannen te hebben met het verzorgingstehuis, waarin de leegstand steeds groter wordt. De nieuw opgerichte bewonerscommissie plant weer uitjes, waaronder een wijnreisje naar Frankrijk, dat door Eefje al helemaal was gepland. De serie was al zeer populair bij de televisie-uitzendingen. Uiteraard speelt het thema dood een grote rol binnen het verzorgingstehuis. Niet misschien een al te populair thema bij scholieren, maar het wordt dermate luchtig gebracht dat de serie toch zeker gebruikt kan worden.

***Het geheime dagboek van Hendrik Groen, seizoen 2* – verkrijgbaar op dvd**

Roxane

Raymond is de eigenaar van een biologische kippenboerderij in Bretagne die op de rand van het faillissement balanceert. Elke ochtend leest hij de kippen voor, liefst uit zijn favoriete toneelstuk *Cyrano*, altijd geflankeerd door zijn lievelingskip Roxane. Wanneer de lokale coöperatie besluit om de contracten met biologische boeren niet te verlengen, moet Raymond in actie komen om zijn bedrijf te redden. Via YouTube filmpjes probeert hij de aandacht van het grote publiek te trekken. Het is juist de knulligheid van de video's die hem een behoorlijke status op internet verschaft. Maar dat blijkt voor de coöperatie geen reden voor een andere beslissing. Dus moet hij op zoek naar een andere oplossing. *Roxane* is een film over een gepassioneerde boer die samen met zijn favoriete hen de Franse toneelgeschiedenis en het boerenleven portretteert. *Roxane* is zeker geen grote film, maar wel een aardig verhaal en geschikt voor gebruik in de klas.

***Roxane* – verkrijgbaar op dvd en video on demand**

Ewout van der Knaap. (2019). *Literatuur en film in het vreemdetalenonderwijs*. Coutinho. isbn 978 9 0 469 0677 4, € 28,50, 269 blz.

LITERATUUR EN FILM IN HET ONDERWIJS Bruikbaar handboek vol ideeën

Met *Literatuur en film in het vreemdetalenonderwijs* heeft Ewout van der Knaap een bruikbaar en welkom handboek geschreven voor docenten moderne vreemde talen die literatuur een meer centrale plek willen toekennen in hun onderwijs. Hoewel er voor de verschillende talen, inclusief Nederlands, al dergelijke werken bestaan in de respectievelijke doeltalen, onderscheidt Van der Knaaps boek zich door zijn vergelijkende benadering en expliciete inbedding in de Nederlandse onderwijscontext. Hiermee verschaft het een didactisch instrumentarium dat nuttig is voor docenten in alle stadia van hun carrière.

Het boek is mooi en overzichtelijk vormgegeven en bevat zes hoofdstukken die zich hoofdzakelijk richten op literatuuronderwijs, en één hoofdstuk dat beschrijft hoe film ingezet kan worden in het literatuurcurriculum. In het eerste hoofdstuk komt een breed scala aan visies op literatuuronderwijs aan

bod en wordt de functionaliteit van literatuur in het Nederlandse vreemdetalenonderwijs besproken. Van der Knaap benadrukt hier, en elders in het boek, het belang van vakoverstijgend werken binnen het opzetten en uitvoeren van het literatuurprogramma op alle niveaus van het voortgezet onderwijs en beschrijft de kaders waaraan een dergelijk geïntegreerde benadering moet voldoen.

Hoofdstuk 2, 3 en 4 richten zich op de belangrijkste pijlers van het literatuuronderwijs in de context van de moderne vreemde talen: literaire ontwikkeling, het stimuleren van taalvaardigheid, en het bijdragen aan de interculturele ontwikkeling van leerlingen. Zoals Van der Knaap schrijft, 'kan literatuur aanleiding zijn om andere taken uit te voeren' (p. 19). Door literatuur doelbewust te vervlechten met het trainen van de taalvaardigheden en andere leerdoelen van het bredere curricu-

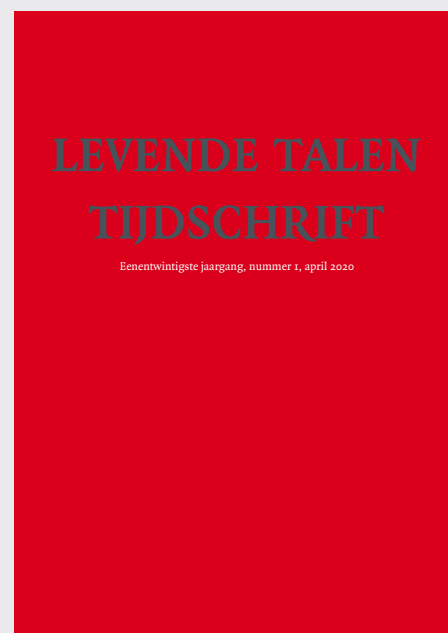
lum kan er optimaal gebruikgemaakt worden van de voordelen die literaire teksten en films kunnen opleveren. In de overige hoofdstukken is daarnaast aandacht voor film, literatuurgeschiedenis en het gebruik van literaire terminologie.

Deze thematische indeling geeft cruciale context, maar *Literatuur en film in het vreemdetalenonderwijs* is bovenal nuttig als praktisch handboek. Per hoofdstuk worden talrijke werkvormen (schematisch) beschreven. Hierbij wordt telkens ook nadruk gelegd op het individuele leerproces: hoe kun je je leerlingen zo begeleiden dat ze optimaal profiteren van wat literatuur te bieden heeft? De geïndividualiseerde benadering die Van der Knaap voorstelt, zoals het monitoren van het leesgedrag en -portfolio van elke leerling, is arbeidsintensief, maar het boek laat goed zien wat de opbrengst kan zijn van een dergelijke investering.

Levende Talen Tijdschrift

Over leesvoorkeuren van beginnende leraren, schrijfvaardigheid gericht op taalgebruik en cultuurbewustzijn

In hoeverre laten beginnende leraren Nederlands zich in hun boekadviezen aan leerlingen leiden door hun persoonlijke leesvoorkeuren en door de boeken die zij canonic achten? In het eerste artikel van *Levende Talen Tijdschrift* in 2020, dat bijgevoegd is bij dit nummer van LTM, onderzoeken Jeroen Dera en Nils Lommerde deze kwestie aan de hand van een enquête onder leraren Nederlands in opleiding. Ze vroegen de respondenten om drie lijstjes op te stellen: de favoriete boeken van de respondenten, de boeken die zij cultureel als het 'belangrijkst' beschouwden en de titels die zij aanraadden aan leerlingen in 5 vwo. Ze analyseerden de mate waarin deze lijstjes overlapt en onderzochten hoe divers de geselecteerde titels waren in termen van gender, culturele diversiteit, genre en datering. Hun conclusie is dat startende docenten zich in hun boekadviezen weinig laten leiden door persoonlijke favorieten en de

canon. Het beeld van literatuur dat oprijst uit de enquête is weinig divers in termen van gender en culturele diversiteit.

Kan de schrijfvaardigheid in een vreemde taal zich goed ontwikkelen in een lesprogramma dat overwegend impliciet is, en gericht op taalgebruik en niet op taalstructuur? In hun onderzoek tonen Wim Gombert, Merel Keijzer en Marjolijn Verspoor aan dat een dergelijk lesprogramma aan het einde van vwo 6 minstens zo effectief is als een overwegend expliciet lesprogramma dat gericht is op taalstructuur, en dat expliciete grammaticale instructie niet nodig is om te kunnen schrijven in een vreemde taal. Als het gaat om fluency, blijkt zelfs dat leerlingen aan het einde van het impliciete programma over het algemeen in staat zijn om aanzienlijk langere en complexere zinnen en langere teksten te produceren dan leerlingen die het expliciete programma hebben gevolgd.

In de actuele discussies rond curriculumvernieuwing duikt regelmatig het begrip *cultuurbewustzijn* op. Op basis van literatuuronderzoek verkenden Marjon Tammenga-Helmantel, Sabine Jentges en Luiza Ciepielewska-Kaczmarek wat deze term binnen het Nederlandse moderne vreemdetalenonderwijs kan betekenen, en wat er nu al in leergangen Duits zichtbaar is aan cultuur en cultuureflectie. De analyse van de leergangen laat zien dat deze hoofdzakelijk een communicatieve benadering kiezen, waarin taalvaardigheid centraal staat. Kennis van Land en Samenleving zit verweven in het hele materiaal, maar wordt slechts in beperkte mate geïntegreerd aangeboden. De auteurs concluderen dat er voorzichtige stappen worden gezet in de richting van een interculturele benadering.

Marjon Tammenga-Helmantel bespreekt het proefschrift van Sebastiaan Dönszelmann: *Doeltaal-Leertaal: Didactiek, professionalisering en leereffecten*. ■

Helge Bonset

Merlijn Schoonenboom. (2019). *Een kleine geschiedenis van de grootste Duitse worsteling: De zoektocht naar identiteit in het machtigste land van Europa*. Querido. Isbn 978 90 214 1676 2, € 22,99, 324 blz.

Duitsland op zoek naar zijn identiteit

Wat hebben het Berlijnse Stadtschloss en het Nederlandse Sinterklaasfeest met elkaar gemeen? Goed geraten: allebei brandpunten van discussies over de nationale identiteit.

Aan de Spree midden in Berlijn, tussen de Dom en het Staatsratsgebäude, wordt ijverig gebouwd. Het wordt een reconstructie van het Stadtschloss, dat eeuwenlang op die plek stond. Dat ontstond in 1442 als Brandenburgse residentie van de Hohenzollern en werd in het begin van de achttiende eeuw door beeldhouwer-architect Andreas Schlüter in barokstijl omgebouwd. Een koepel

met kapel eronder werd in 1854 toegevoegd. In de Tweede Wereldoorlog raakte het gebouw sterk beschadigd. Het had herbouwd en gerestaureerd kunnen worden, maar in 1950 koos Walter Ulbricht om ideologische redenen voor opblazen. De Schlossplatz werd Marx-Engels-Platz, schouwtoneel voor DDR-parades en massademonstraties. In 1973 verrees aan het plein het Palast der Republik, dat in 1990 vanwege het erin verwerkte asbest gesloten en in 2006–2009 afgebroken werd. Intussen ijverde een particuliere stichting voor herbouw van het Stadtschloss. Dat plan kreeg staatssteun, mede dank-

Wetenschappelijke kadering

Van der Knaaps benadering is sterk verwoven met recent Nederlands onderzoek over literatuur in het voortgezet onderwijs. Alle hoofdstukken zijn gekoppeld aan het niveaumodel van literaire competentie van Theo Witte (2008) en de ERK-criteria, en er wordt veelvuldig verwezen naar lopend literatuurdidactisch onderzoek, onder andere van de auteur zelf.

Literatuur en film in het vreemdetalenonderwijs laat zo ook zien dat het vakdidactische onderzoek dat in recente jaren gefinancierd is vanuit het Dudoc-Alfaprogramma zijn vruchten begint af te werpen. Er wordt vaak gerefereerd aan het werk van onderzoekers als Jasmijn Bloemert en Elisabeth Lehrner-te Lindert, die met hun projecten grote bijdragen leveren aan de ontwikkeling van literatuurdidactische benaderingen voor het middelbaar onderwijs. Hiermee is Van der Knaaps werk een mooie staalkaart van wetenschappelijke ontwikkelingen op het gebied van literatuuronderwijs in Nederland.

Maatschappelijke thema's

Toch voorziet *Literatuur en film in het vreemdetalenonderwijs* niet in iedere behoefte van de vreemdetalendocent. In de literatuurdidactische cursussen van de lerarenopleiding waar ik werk, bestuderen

wij vaak het belang van literatuur voor de persoonlijke vorming van leerlingen en het bespreekbaar maken van moeilijke onderwerpen, zoals maatschappelijke taboes, thema's als gender, seksualiteit, ras en klasse, en liefde en de dood. Studenten zien dit als een centrale functie van literatuur in hun lespraktijk, maar hebben hierbij vaak nadrukkelijk behoefte aan advies en begeleiding. Hoewel in een flink aantal van de werkvormen die Van der Knaap beschrijft, ruimte is om dergelijke onderwerpen op te nemen, zouden explicietere handreikingen meerwaarde bieden.

Een ander aspect dat grotendeels ontbreekt zijn de klassieke talen. Hoewel deze alleen in het vwo een rol spelen, is het niettemin relevant om te vragen hoe ook Grieks en Latijn passen binnen de geïntegreerde benadering die Van der Knaap voorstelt.

Op deze kanttekeningen na is *Literatuur en film in het vreemdetalenonderwijs* een zeer bruikbaar boek dat duidelijk laat zien welke rol literatuur kan spelen in het vreemdetalenonderwijs. Docenten die literatuur en film een grotere rol willen geven in hun onderwijs zullen hier een keur aan wetenschappelijk onderbouwde ideeën aantreffen. ■

Christopher Cusack